

4. Мігрантський портал [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.spilka.pt/pt/servicos-sociais/65-2009-06-03-23-53-42/511-2010-01-28-01-11-34>.
5. Постанова Верховної Ради України Про проведення парламентських слухань на тему: "Українська трудова міграція: стан, проблеми та шляхи їх вирішення" [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), № 51, ст.727. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/193-vii>.
6. Постанова Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Українська трудова міграція: стан, проблеми та шляхи їх вирішення" [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 22, ст. 850. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/680-18>.

References

- Kanivets, O. (2013). Zakhystyty trudovykh mihrantiv, shchob vriatuvaty ekonomiku Bilshe chytajte tut: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/zahistiti-trudovih-migrantiv-schob-vryatuvati-ekonomiku.html> [Elektronnyi resurs] / Oleh Kanivets // Dzerkalo tyzhnia. Ukraina. – Rezhym dostupu do resursu: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/zahistiti-trudovih-migrantiv-schob-vryatuvati-ekonomiku-.html>. (in Ukrainian).
- Kyrchiv, A. (2004). Trudova mihratsiia i natsionalna bezpeka Ukrainy [Elektronnyi resurs] / Andrii Kyrchiv // Nezaleznyi kulturolohichnyi chasopys "I". Rezhym dostupu do resursu: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/kordon/migration/2004/kyrchiv07-10.htm>. (in Ukrainian).
- Kravchuk, Yu. V. (2009). Pozytyvni ta nehatyvni naslidky suchasnykh mizhnarodnykh mihratsiinykh protsesiv ta rehulivannia mizhnarodnykh mihratsiinykh protsesiv v Ukraini / Yurii V. Kravchuk. // Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. 4. – [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=66>. (in Ukrainian).
- Mihrantskyi portal [Elektronnyi resurs]. – 2010. – Rezhym dostupu do resursu: <http://www.spilka.pt/pt/servicos-sociais/65-2009-06-03-23-53-42/511-2010-01-28-01-11-34>. (in Ukrainian).
- Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy Pro provedennia parlamentskykh slukhan na temu: "Ukrainska trudova mihratsiia: stan, problemy ta shliakhy yikh vyrishennia" [Elektronnyi resurs] // Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), № 51, st.727. – 2013. – Rezhym dostupu do resursu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/193-vii>. (in Ukrainian).
- Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy Pro Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu: "Ukrainska trudova mihratsiia: stan, problemy ta shliakhy yikh vyrishennia" [Elektronnyi resurs] // Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014, № 22, st. 850. – 2013. – Rezhym dostupu do resursu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/680-18>. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 13.03.2016

УДК 615.15:504

Огірко О. В., к. фіз.-мат. н., доцент (Ohirko@yandex.com)

Огірко М. О., студент V курсу ФХТЕ[©]

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, м. Львів, Україна

ХРИСТИЯНСЬКІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕТИКИ

У статті розглядаються християнські аспекти екологічної етики. Розглянуто витoki і розвиток екологічної етики. Розроблена німецьким філософом А. Швейцером етика благоговіння перед життям спирається на біоцентризм. При користуванні природою людина часто послуговується повною свободою. Необмежена свобода порушує лад у природі і творить шкоду. Моральні цінності екологічної етики передбачають їх розповсюдження не лише на людей, але й на екосистему. Вказано на взаємозв'язок християнської та екологічної етики.

Ключові слова: екологічна етика, Альберт Швейцер, відповідальність, Франциск Ассизький, Бог, свобода, совість, теоцентризм, християнська етика.

УДК 615.15:504

Огирко О. В., к. физ.–мат. н., доцент, **Огирко М. О.**, студент
Львовский национальный университет ветеринарной медицины
и биотехнологий имени С. З. Гжицкого, г. Львов, Украина

ХРИСТИАНСКИЕ АСПЕКТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ЭТИКИ

В статье рассматриваются христианские аспекты экологической этики. Рассмотрены истоки и развитие экологической этики. Разработанная немецким философом А. Швейцером этика благоговения перед жизнью опирается на биоцентризм. Неограниченная свобода нарушает порядок в природе и творит вред. Нравственные ценности экологической этики предполагают их распространение не только на людей, но и на экосистему. Указано на взаимосвязь христианской и экологической этики.

Ключевые слова: экологическая этика, Альберт Швейцер, ответственность, Франциск Ассизский, Бог, свобода, совесть, теоцентризм, христианская этика.

UDC 615.15:504

Ohirko O., Ph.D., Associate Professor, **Ohirko M.**
Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S. Z. Gzhytskyj, Lviv, Ukraine

CHRISTIAN ASPECTS OF ENVIRONMENTAL ETHICS

The article deals with the Christian aspects of environmental ethics. The sources and the development of environmental ethics. Developed by the German philosopher A. Schweitzer ethics of reverence for life based on biocentrism. When using natural person often is served by complete freedom. The freedom gives way to nature and creates damage. Moral values of environmental ethics provide distribution not only on people but also on the ecosystem. Christian specified on the relationship and environmental ethics.

Key words: Environmental ethics, Albert Schweitzer, responsibility, Francis of Assisi, God, freedom, conscience, Theocentrism, Christian ethics.

Екологічна етика – це результат міждисциплінарного синтезу етики й екології. Систему моральних категорій вона містить у двох рівнях: теоретичному та нормативному. Екологічна етика формує нове ставлення до природи і передбачає розширення предметного поля моралі за рахунок включення в нього природи як рівноцінного суб'єкта, виступаючи на сучасному етапі розвитку людства своєрідною мірою сутності людини та її діяльності. Ціннісний та нормативний зміст екологічної етики виробляється нею самою на основі морального досвіду у процесі подолання кризових екологічних ситуацій.

На сучасному етапі розвитку екологічної етики характерними є множинність підходів та різноманітність світоглядних напрямів, що викликали появу різних точок зору стосовно її предмета та визначення, розглядаючи екологічну етику як прикладну етику, професійну етику та ін.

Так, екологічна етика як професійна етика виступає своєрідною діяльністю з охорони природи, здійсненням контролю за станом навколишнього середовища. Як зазначає американський дослідник Р. Атфілд, це особливі сфери екологічної етики, які безпосередньо пов'язані з людською діяльністю: сільськогосподарська етика, етика ставлення до тварин, етика розвитку, а також проблеми розвитку транспорту, господарства, індустрії туризму та ін. Водночас екологічна етика як особлива система цінностей і принципів, що регулює відносини людини і природи, виступає неодмінною складовою усіх видів діяльності у рамках різноманітних професій, адже бережливе ставлення до навколишнього середовища є обов'язком не лише тих людей, чия професійна діяльність пов'язана з охороною довкілля або впливом на нього, а й кожної людини.

Екологічна етика (грец. oikos – оселя, середовище і logos – слово, вчення) – галузь міждисциплінарних знань, предметом якої є моральні та духовні аспекти ставлення людини до живої і неживої природи. Вчення про належне у відносинах людини з природою, що сприймається як суб'єкт, заснованих на визнанні морального статусу природи, високому оцінюванні її внутрішньої і нематеріальної цінностей, повазі до прав природи й обмеженні прав людини [1].

Засновниками екологічної етики можна назвати американського еколога і природоохоронця Олдо Леопольда (1887–1948) і німецького лікаря та філософа Альберта Швейцера (1875–1965). Розроблена німецьким філософом А. Швейцером етика благоговіння перед життям спирається на біоцентризм. Відповідальність за створіння, природу і довкілля належить до особистих обов'язків людини. Суттєва частина відповідальності за природу і довкілля реалізується вже на рівні особистого стилю життя, в самокритичному використанні технічних засобів, у поміркованому й економному використанні ресурсів та енергії, в обережній поведінці з небезпечними речовинами та технологіями, а також в униканні відходів, які забруднюють довкілля.

Кожна людина покликана до екологічно відповідальної поведінки у всіх сферах своєї життєдіяльності. Під екологічною відповідальністю слід розуміти відповідальність людини за вчинки, які мають вплив на якісний стан її природного довкілля. Людина, яка вважає себе християнином, вірячи у Бога Творця всесвіту і природи, що її оточує, провидіння Боже, яке чуває над Всесвітом та підтримує його існування, зобов'язана відповідально реалізувати завдання Божого уповноваженого та управителя у цьому світі.

Святий Франциск Ассізький (1181–1226) – засновник ордену францисканців одним з перших не тільки в християнстві, а й західній культурній традиції підкреслював духовну рівноправність з природою, проповідував любов і співчуття до всього живого, намагався замінити ідею про безмежність панування людини на ідею рівності усіх живих створінь, включаючи людину. У 1979 р. святий Папа Іван Павло II офіційно проголосив св. Франциска Ассізького покровителем екологів.

Святий бачив усю природу як відображення свого Творця та іменував звірів, птахів, місяць, зірки, воду своїми «братами» і «сестрами». Тільки землю він називав сестрою–матір'ю. До всіх істот він звертався, як до своїх близьких родичів. Він вірив, що природа сама по собі має значення, тому що створена Богом і не залежить від цінності, наданої їй людиною. Таким чином, він передбачив наріжну ідею екологічної етики про внутрішню цінність дикої природи, розроблюваної сучасними екофілософами. Святий не дозволяв рубати дерева в лісі, бо кожне дерево – символ того, на якому був розп'ятий Син Божий. На думку святого, відносини людини з природою повинні носити характер взаємозалежності. Природа значуща не завдяки своїй користі для людей, а завдяки численним формам вираження доброзичливої присутності Бога. Франциск Ассізький підкреслював присутність Бога в різноманітності істот і бажанні того, щоб люди раділи цій різноманітності і прославляли Бога за це. Його побожність не перетворювала множинність в єдність, а прославляла Бога в кожній створеній істоті і захоплювалася їх індивідуальністю. Святий наполягав на первісному добрі і вважав тварин однією сім'єю з людьми. Усі створіння, на його думку, гарні, в них він бачив Бога.

Святий Антоній Падевський (1195–1231) – португальський католицький священик, проповідник та чернець ордену францисканців також відзначився любов'ю до природи, бо проповідував до риб, які його уважно слухали.

Після створення людини Бог дав їй завдання: «...підпорядкуйте собі землю і пануйте над сотворіннями» (Бут. 1, 28). Ці слова не є Божим наказом, вказівкою чи засадою для поведінки людини з природою, вони – урочисте Боже благословення для людини на її дорогу в життя і на працю. Отже, людство повинно множитись і наповнювати землю: поширюючись, поодинокі родини, племена й народи займатимуть свої території. Це – Боже побажання, план для діяльності людини.

Без людини в екології не було б етики, адже людина, в якій є тіло і безсмертна душа, прагне, пізнає, любить і знає себе та Свого Творця, а також є вільна у своїх вчинках. З людиною, з її розумом і свободою виникає питання добра і зла, дозволеного і недозволеного, правильного і грішного у ставленні до Бога, перед яким стоїмо серед нашого довкілля – природи, яке маємо розумно вживати з почуттям нашої гідності серед сотворіннь.

Основним чинником морального аспекту є свобода, з якою людина робить своїм актом добро або зло. При користуванні природою ми часто послуговувалися повною свободою. Наша воля потребує засад для дії, які є в природі та в нашому серці. Необмежена свобода порушує лад у природі і творить шкоду. У кожного з нас, між свободою людини і моральними засадами – совість (сумління), «голос душі», який стає остаточною практичною вказівкою для вчинку. Це – закон в нашому серці, або «святилище людини, в якому вона перебуває сама з Богом, що промовляє в глибинах її душі». В душі людини існує і виховується сумління для дотримання загальних норм життя. Йдеться про правду, справедливість, почуття відповідальності перед Богом, почуття людської гідності.

Моральні цінності екологічної етики передбачають їхнє розповсюдження не лише на ближнього (як у традиційній етиці), а й на екосистему в цілому. Тобто визнається моральний статус природи та її внутрішня цінність, цінність природи самої по собі чи самої для себе, а не стосовно людини. Важливим аспектом у розумінні засад екологічної етики є необхідність зміни установки людини як істоти, що протиставляє себе навколишньому середовищу, на усвідомлення включеності, єдності та взаємозалежності людини і природи. Таким чином, у такій етиці нівелюється антропоцентричність, натомість з'являється екобіоцентризм.

Основною характеристикою християнської етики є теоцентризм. Адже у християнстві Бог постає як моральний абсолют, що визначає етичні зобов'язання людини. В основі християнської етики лежить любов. У сфері християнської етики необхідність збереження сприятливих умов для людини на Землі поєднується з фундаментальним догматом – людське життя та сприятливе природне середовище є результатом предвічного промислу та волі Творця. Звідси виводиться етичний імператив, що позбавляє людину права безкарно розпоряджатись своїм життям та життям інших людей ні у теперішньому, ні в майбутньому [2].

Головним принципом християнської етики є заповідь любові до Бога і ближнього. Разом з тим, Бог–Творець об'являє себе у всіх своїх створіннях, які беруть участь в його бутті, його доброті та любові.

Сповнення заповіді любові пов'язане з відповідальним ставленням людини до природного довкілля, що є не випадковим продуктом еволюції, а створінням Бога, яке, з одного боку, становить інтегральну цілість з людиною, а з іншого – має свою власну цінність.

Любов до невидимого та всюдиприсутнього Бога конкретизується і підтверджується у ставленні людини до видимих Божих створіннь. Людина не може повністю реалізувати свою любов до Бога, якщо буде ігнорувати цінність світу як Божого створіння. Через свою любов та подив красою світу Божого створіння людина віддає хвалу Богові. Ця любов не дозволяє людині сприймати створіння винятково як засіб для задоволення своїх потреб, але гарантує пошану до різноманітних цінностей природи, що закладені у Божому створінні.

Заповідь любові може бути повніше та досконаліше реалізована лише тоді, коли людина усвідомить відповідальність за свою поведінку і прагнутиме жити гідно на кожному кроці свого життя.

Взаємопов'язаність та взаємозалежність різних ділянок життєдіяльності людини, зокрема в екологічній сфері, становить етичну вимогу бути відповідальною за збереження довкілля як для повноцінного та безпечного життя сьогодні, так і для майбутніх поколінь.

Головною передумовою для розвитку майбутнього земної цивілізації є збереження природних ресурсів, які є основою для існування людини. Майбутнє нашої цивілізації неможливе без усвідомлення можливостей природи, що полягають в її здатності відновлювати свої ресурси й нейтралізувати шкідливі речовини та відходи виробництва. Визнаючи порядок і закономірності світу створіння, можливості природи і турбуючись про благо майбутніх поколінь, ми не можемо безвідповідально використовувати природні ресурси, які не відновлюються і яким ще не знайдено відповідної заміни.

Життєдіяльність людей із дотриманням всіх моральних вимог, які впливають із взаємопов'язаності всіх сотворінь між собою, є єдиною умовою сталого розвитку людської цивілізації. Усвідомлення щораз більшої відповідальності людини за власне довкілля уможливить гуманізацію життя та його майбутнє на землі, а також відповідальну поведінку людини стосовно всього Божого створіння.

Таким чином, християнська етика, заснована на Святому Письмі та Святому Переданні, включає у себе принципи та цінності, що постулюються екологічною етикою. Основоположні християнські цінності та чесноти, серед яких любов, розсудливість, відповідальність, поміркованість, справедливість, милосердя, добросовісність, повага, терпимість, великодушність, жертвність, скромність, співчуття тощо дають можливість віднайти шляхи ефективного екологічного виховання засобами християнської моралі. Загалом все це свідчить, що Біблія містить настанову поважного ставлення до навколишнього середовища. Такий погляд забезпечує потужну основу для екологічної відповідальності.

Література

1. Борецько В. Є., Подобайло А. В. Екологічна етика: Навчальний посібник. Український фітосоціологічний центр. – К., 2004. – 116 с.
2. Фенно І. М. Співвідношення християнської та екологічної етики. Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. – № 99. – К. – С. 34–37.
3. Огірко О. В. Християнська етика: Навчальний посібник. – Острог: Національний університет «Острозька академія», Суми, 2012. – 324 с.

References

- Boreiko, V. Ye., Podobailo, A. V. (2004). Ekologichna etyka: Navchalnyi posibnyk. Ukrainyskyi fitosotsiologichnyi tsentr. – K., 116. (in Ukrainian).
- Fenko, I. M. (2004). Spivvidnoshennia khrystyianskoi ta ekolohichnoi etyky. Visnyk KNU im. Tarasa Shevchenka. Filosofiia. Politolohiia. 99. 34–37. (in Ukrainian).
- Ohirko, O. V. (2012). Khrystyianska etyka: Navchalnyi posibnyk. – Ostroh: Natsionalnyi universytet «Ostrozka akademiia», Sumy, 324. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 30.03.2016

УДК 378:636.611

Присяжнюк В. Я., к. вет. н., доцент (Vasyl.Prysyazhnyuk @ ukr.net) ©

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, Львів, Україна

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ З АНАТОМІЇ СВІЙСЬКИХ ТВАРИН

Стаття висвітлює проблему методичного забезпечення самостійної підготовки студентів в умовах кредитної системи навчання і шляхи її вирішення на прикладі однієї з нормативних дисциплін навчального плану підготовки бакалавра ветеринарної медицини. Представлено науково-методичні розробки з організації самостійної підготовки студентів з анатомії свійських тварини, зокрема використання кольорових програмованих таблиць, пофарбованих і електрифікованих натуральних кісткових препаратів, стендів-тренажерів кісток, суглобів, м'язів,